

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:

לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8 כתרין

ביתר הארצות:

לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על המצפה כלי ההוספה הספרותית אין לחתום.

אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מו"ג 60 הלר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה:

„HAMICPE“
Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 18 Czerwca 1909

גליון כה

כראקא כ"ב סיון פ' קרח תרס"ט.

כי רב גדול ושלם בכל מקצועות התורה והחכמה במותו לא הניח אחריו בארצנו.

מכאן נראה אומר באחד מסכתיו על אדות הד"ר הרצל כדברים האלה: „הוא היה זיטן פחות מהיינריך היינע, נואם פחות כדיראעלי, עמקן ברעיונותיו פחות מעליאט, אורנגניזאטור פחות מהבארון הירש וככל זאת היה גדול מכלם, כי היו בו המעלות, שהיו בכלם באחד.“

ואת הדברים אלה בצורתם אנכי אומר היום על הגאון הגדול הזה שאבדנו: יוכל להיות שיאמר מי שיאמר, שעמקותו בפלפול הלכה פחותה היא מזו של בן דורו הגאון הישיש פלוני, ובקיאותו גם היא מעטה מזו של משנהו הגאון אלמוני: או שנעם פגנונו אינו עומד בשורה שוה עם סגנון אחד מטובי הסופרים העברים בדורנו, וזכות דרשהו בלשון אשכנז לא הגיעה גם היא לשלמות זו של מטיפים מודרניים בעמנו, וככל זאת האמת אין להכחיש, כי היה גדול מכלם באחד, כי היו בו כל המעלות, שיש לכלם יתר. הוא היה נאון השולט בחריפות וגם בבקיאות, משנתו היתה קב ונקי, ותורת אמת היתה בפיו, דרשותיו בהלכה ובאגדה, אשר ארכו לפעמים שעות שלמות, הפליאו את און השומעים בשנונם החד והגיונם הכריא. ובשהיתה השעה צריכה לכך היה דורש לפני קהל ועדה כמעמד רכי הממשלה בשפת אשכנז יפה וזחה. ומה נהדר היה מראהו בעמדו לפני ארון הקדש חבוש בכע צובל כראשו, תדור בלבושו, ומפיו השתפכו פנינים ואבני נזר, רעיונות נעלים ונשגבים על טהרת השפה האשכנזית. פקיד הממשלה ושרי הצבא תמהו, לא האמינו למשמע אונם, כי רב אורתודכסי, שאין לו בעולמו רק ד"א של הלכה, ידרוש כשעה שלמה בשפה שאינו משתמש בה

ואיננו כיום ה' כ"א לחדש זה, לדאבון לב כל בית ישראל בכלל ומעריציו ומוקיריו בפרט.

אל תתמהו קוראים נכבדים, כי אני בורך רכי וגאון כאחד ונושא עליהם קינה בנשימה אחת. כי הנאהבים והנעמים האלה בחייהם היו שכנים קרובים ואוהבים נאמנים זה לזה, ובמותם... לדאבוננו במשך זמן קצר אחד נהלו גם שניהם במחלה אחת, כי כזה בן זה חלו במחלת הסרטן הנוראה, אשר פשתה בקרבם פנימה לאין מרפא מראשית ההרף עד עתה, וצרת שני החולים הגדולים האלה נגעה עד לבות אלפים ורכבות בישראל. במשך החדשים האחרונים, ככל העת אשר שני אנשי מופת אלה היו סדוכאים במכאובים נוראים, השתתפו בנורם המר רכבות אלפי ישראל וככל מקום אשר שני יהודים פגעו זה בזה, היתה השאלה הראשונה „מה שלום הרבנים מסטניסלב ומדאלינא?“ ולדאבוננו כזה בן זה לא הוסיפו לקום.

אך בעוד שחברוננו של האדמו"ר מדאלינא זצ"ל למצער אינו מרגיש רק בחוג הצר של מקומו וקהל חסדיו, הנה פטירתו של הגאון הגדול מסטניסלב היא אבדה שאינה חוזרת לכל היהדות התורנית בארצנו וגם חוצה לה, כי הנעדר הגדול הזה היה אחד מגדולי הפוסקים האחרונים בימינו, וראשון לראשונים בדור הזה. שני חבוריו שו"ת הרי בשמים קמא ותנינא נתפשטו ונתקבלו בכל תפוצות ישראל, וכל חכמי ישראל מרהוק ומקרוב כאשר ישאל איש ברבר אלקים בן הריצו אליו את שאלותיהם, וכבר רצה להוציא לאור גם הרי בשמים מהדורא תליתאה, ספר רב האיכות והכמות, אך למגנת לבכנו קדמתו המות והמלאכה נשבתה! כמדומה אני שלא ארחיק ללכת אם אומר

שמאן אווערמאן רחל טריעף מאורשים בחדש סיון תרס"ט. מיקרוניצע.

עזריאל נייבערנער חנה שפיטץ מאורשים בחדש סיון תרס"ט. אילאוב-קורלובקא יולומיא

רביים.

מאת החותמים המשנים אורסתרם נבקש למחר להודיענו לא רק שם מקומם, מקום התרופה, כי אם גם שם מקום שבתם הקודם עם שם התנה בית הדואר. מברכי כמז"מ יואילי לכתוב רק את השם היהודי ולא שם נכרי כדון, כי עכ"פ לפני קוראים עברים אין לבוש בשם יהודי. הארמיניסטראציה.

הרב הגאון מסטניסלב.

עוד הפעם עלה הזכרת בגליצא ואדיר כלבונן נפל. עוד לא עברו שבועות מיום ששקעה שמשו של הרה"צ ד' יודא צבי זצ"ל האדמו"ר מדאלינא, עוד לא נמחו הדממות מעל פני רבים בעמנו על מות צבי ישראל זה, אשר היה מן הרבנים-הכי נכבדים כמזרח ארצנו, והנה זה באה השמועה המחרידה ומרעישת מסטניסלב, כי האב"ד שם רבן של ישראל, הגאון המוכהק ר' ליבוש הלוי איש הורוויץ, זה האדם הגדול הנודע לגאון ולתפארת בכל רחבי ארצנו, גם הוא גוע

פיליטון.

מוסר בליות.

מאת ישעיה פוכס - פרומישני.

ר' אלישע השוחט היה עצוב, עגום ומרובדך מאד, מוסר-כליותו לא נתן לו מנוחה, גול שנתו כלילה ושלוהו כיום. שלשת הימים האחרונים, שלשת ימי אפלה בחייו, תוקינהו לגמרו, כפפו קומתו והחנישו את כל אבריו. עשרים שנה עבד עבודת הקדש ולא עבר על קוצו של יוד, ולא נבשל ח"ו כעכירה קלה, שאדם דש בעקביו ועכשו בימי זקנהו נמרפה דעתו לשעה קלה ונכנסה בו רוח שטות ועשה מעשה ירבעם בן נכמ, חמא והחמיא את הרבים. הוי, גדול עונו מנשוא!... הוא האביל טרפות לישראל... בן טרפות ממש, פשומו במשמעו...

צמרמרת עוברת בכל גופו ושערות ראשו מסתמרות בזכרו, איך נהיה הדבר הנורא הזה, שמואל, הסבב היחידי בפרשדונה, היה קינה תמיד „נבלות“ לשחיטה, כלומר בהמות קטנות, פעושות ורלות, אשר

ויאה לה. בלכתו אל בית המטבחים היתה דעתו וחוחה עליו. הרגשתו היתה מעין זו שמרגיש שר חמשים, שנתעלה לשר אלף. הוא סוקר על אותו השור וחש שמינית שבגאוה. דומה הוא בעיניו לאחת מחמש האימות, אימת חלש על הגבור. אנוש צנום וחלש כמותו יכריע למבח שור מנושם כזה, ורמן ליהודי זקנו בנגון של ההגרה: „ואתה השוחט ושחמ לתורא“.

אחר עמל זמן רב הביאו את השור אל בית המטבחים, הפילוהו ארצה וכפתהו. שמואל הקצב אחז בשתי ידיו את ראש השור, השוחט כרק את סכינו, הרכיב את עצמו למטה ותפש בשמאלו את העור שעל הקנה וברך בחשאי והוליד את הלהב על צואר השור. כשהרגיש השור באיזמל נהפרפר והרים את ראשו בכח, געה בקול נורא ומבעית והניע את קרניו לעומת השוחט. זה נתבהל, נרתע לאחור ועשה שהייה, ואחר כך חתך רוב הסימנים. הקצב ראה והכין את האסין אשר קרה, פניו הוריקו וצעק: „וי לי! וי לחייל!“ השוחט נתכלכל. כרגע כמימרה העביר במוחו את התוצאות המרות של העובדה המעציבה הזאת והשתיק את הקצב: „אין דבר, שמואל! מה

אין עליהן רק עור ועצמות. בשבוע זה נודמן לו שור גדול ושמן, ררך העירה עבר עדר שורים מפומים אל עיר הכירה. בדרך כתת אחד השורים את גליו ויהיה צולע על ירכו, ובעל השור היה מוכרח למכרהו בלא מחיר. שחימת שור מפומם בפרשרונה היא רבר כלתי מצוי בלל, וכל בני העירה היו משוחחים ב„שור הבר“ ההוא. הגביר והמוכסן שבעיר הזמין את לשונו של השור סבעוד יום. בעל האכסניא בא ככבורו ובעצמו אל השוחט וקנה ממנו את המחול ואת הכרשהא, המגיעים להשוחט חוץ משבר שחימה ושלם מחיר גבוה למפרע. דבורה הנכבאית, המחורת על הפתחים בכל יום המישן, הקדימה כשכה זו אה הליכתה, לקבץ נדבות, ליום הרכיע, כדי שהוכל להשכים ביום החמישי ולקנות במוזמנים את הלסתות של אותו השור.

שחימת אותו השור היה מאורע משמח בעירה, וגם ר' אלישע נתנה מזה הנאה מרובה, זה רכות בשנים היה שוחט רק דקות: עגלים, כבשים ונסוה כביכול, שנקראו בן בלשון סגי נהור, ועתה, כפעם הראשונה, ישחוט גסה, בהמה חנונה, אשר שמה נאה

שיהודי אחד הונה את הקונים. האיש אחד יחמא וכו'. זה מקרוב קרה, כי פקיד אחד נוצרי-סוציאלי גנב מכסף הצבור מאה אלף בתר כבית בשול השגור של הערה ואנמישמי שני, שהיה ראש ועד הכחוו השני, רמה כמה אנשים במשך שנים רבות וגזל ונגב וזיף עד שהברח הפרוקורט לכלאו במאסר למרות זכות המפלגה, שהגינה עליו עד בה. ובכל זאת לא יעלה על דעה שום אדם לומר, כי כל העדר הנוצרית-סוציאליה גנבים ורמאים ומכ"ש שלא יעזו אדם לומר, כי כל בני עמו או אמונתו רשעים. א. ב. ווערנער.

מכתב מרומניא.

במכתבי הקירס הזכרתי, כי נכר שנוי גדול למויכה במהלך החיים העכרים פה וכי נצני התחיה החלו להראות במקומות רבים. עתה אוכל להודיע את קוראי "המצפה", כי אמנם לא היה זה חזון עובר, כי ימנם נגשו אחינו ברומניא לצבורה נמרצה בשדה הלאומיות העברית. כל הסימנים לזה נראו כשבוע שעבר בוועידה הציונית השנתית, אשר היתה בגלץ. לא אפרסם פה את פרטי האספה הזאת, אשר אמנם היתה נכברה מאר הפעם, אך אנסה להתאר לפני הקוראים את התרוממות הנפש, ההרפעלות העצומה, ההתלהבות החמה והרשם החזק, אשר השאירה האספה הזאת כלב כל ציוני רומניא. כל הציונים הטובים, הן מן הזקנים הלוחמים זה בשלשים שנה בתור חובבי-ציון והן מן הדור הצעיר, תלמידי האוניברסיטאות ודקטורים צעירים, שאך זה עתה שבנו אל עמם, כלם נקבצו באו, להועץ על האמצעים, להטיב את מצב היהדות, שהוא כה גרוע ברומניא בהצעות על דבר הטבת הלקח העברי בארץ החלו ובהעמולה גדולה וחמה למען בתי-הספר בארץ ישראל כלו, ולא היה דבר או מוסר עברי, שלא עלה על שלחן הוועידה ולא נתנו לו את החשיבות הראויה. הדרי"ם נאכט, נעמירוכר ועוד אנשים חשובים אחרים, נאמנים להחלמות הקונגרס בהאנן נשאו מדברותיהם עברית לגרל התפעלות ושמהת הנאמפים, אשר שמעו ברגש-קדש נאומים בשפת הנביאים. אחרים כמו הר"ר ליפפא, מר רוב שמשוני ועוד, הרבו לדרש לטובה הקולטורה העברית בארצנו ונהנו מקום בראש לענין הכי נכבד : חנוך בני הדור הבא ברוח היהדות האמתית. התלהבות וההרגשות שאין להתאר עוררו באספה מכתבי שני בני רומניא ישראל מרקום ושמעון מבש"ן (בן הסופר מבש"ן) הנמצאים ביפו זה זמן מה ושעלו שמה למען הקריב את כחם וידעותיהם, אינם ונעוריהם על מזבח ארץ-ישראל. בהדרת כבוד הזכירו מנהלי האספה את כל הלוחמים הדיאליסטים המכונים לנו מסד קולטורי בארץ אבותינו, מקור ההשכלה העברית והעולמית. הרבו לדבר גם ע"ד יסוד בתי ספר תיכוניים עכרים פה, ביחוד לנערות ההולכות, הלך והתבולל, באשמת הוריהן המחנכים להן בבתי הספר הקתולים. והרבה עוררו הנואמים על העובדא, כי הנשים בכלל לוקחות אצלנו חלק קטן מאד בהנועת התחיה ועלינו להשיב אותן אל הדרך הנכונה.

מן ההחלטות הני נכבדות, אשר החלטו באספה הזאת, אזכיר : להרכות את ישעות הלקח העברי בבתי הספר התחתונים היהודיים ולהטיב אותם בלמוד דברי הימים ולמוד השפה העברית בתור שפה חיה ; למסר את עשרים וחמשת אלף שקל הכסף, שנאספו לפני שנים לקנות קרקעות למען יסד קולוניות בארץ ישראל, אשר עלו עתה לסכום 30000 שקל, אל הנהגת הקרן הקימת לישראל, לעשות כל מה שבכחנו למען בתי הספר התיכוניים בארץ ישראל, לשלוח שמה תלמידים, לתמוך בהם בראוי וכו'; ראוי לציין גם כן את הרבר, כי בשנת תרסח—ט (1908) אספו ברומניא כספים ציוניים יותר משל שנים וחמשה אלף שקל כסף, מזה יותר מעשרים אקף לק"ק (יחד עם עצי-זיתים). אך דא עקא, כי באותו זמן שהרבו לקבץ להקופה הלאומית, עזבו את השקל, אשר ירד מאד בערכו ברומניא בשנים האחרונות. גם הרבר הזה משמת, כי

הרבו העהונים הרומנים-יהודים (כמו שכבר הזכרתי במכתבי הקודמים) לעבוד לטובת הרעיון הלאומי ועזרו הרבה להתאורחותיו בין שדרות העם. הצירים נסעו איש איש למקומו בכח חדש לעבוד לטובת הציונות ופרי האספה הזאת יראה בקרוב בארצנו.

עוד יש לציין בארצנו כתור מניע לאובי את העתון העברי החדש "הבקיץ", שיצא לאור ראשונה בימי ואחר נסב לפיאטרא וכו משתתפים טובי הסופרים העבריים ברומניא, כמו ד"ר נעמירוכר, וד"ר ליפפא, מר מבש"ן ועוד. גם נוסדה בפלוישמי אנורה צעירים, אשר תתפשט לאט לאט בכל הארץ ומנסתה היא להפיץ את דעת ההיסטוריה והספרות העברית ולו גם בשפת עם הארץ, בין שדרות העם. כאנורה הזאת לוקחים חלק הרבה סטודנטים ותלמידי בתי-הספר התיכוניים, אשר נגע מצב ישאל הנרוע אל לבם. יש לקווה, כי האנורה הזאת, אשר נפגשה באהבה רבה בכל הארץ, תועיל גם היא הרבה להרמת המצב הרוחני של יהודי רומניא.

בשמחה רבה קראנו בעהונים, כי נתמנה מר שמעון מבש"ן בן הסופר הנודע בשם הזה, למורה שפה צרפת בגמנוזה העברית ביפו. זאת היא הפעם הראשונה, שיהודי רומניא זכה למשרה כזאת בארץ עתידותינו.

בראשית שנה תר"ע תמלנה עשרים וחמש שנים של עבודה ספרותית לסופר מבש"ן, אשר בשנת תרמ"ה החל לכתוב בעהונים היוצאים אז לאור ברומניא ובכל משך העת הזאת לא חרל לעבוד כמרץ ובאהבה על שדה הספרות העברית. במכתבי הבא ארכר מעט על עבודתו הספרותית של הסופר הזה.

א ב ר ה ס.

מכתב מארץ ישראל.

ירושלם. יהודים מירושלם קנו עתה אחות נחלה גדולה של ק"ץ אלף אמה בצפון עירנו על יד דרך יפו סמוך למושב-זקנים הישן, לכנות שם שכונה חדשה בשם גבעת שאול.

הרה"ג רידב"ז מצפה והרה"ג רא"י קוק מיפו באו לירושלם, להועץ עם הרב אב"ד בעירנו ר' שמואל סלאנט ע"ד שנת השמטה, ששהיה בשנה הבאה. בשנות השמטה שעברו מצאו הרבנים היתר לעבוד בשנת השמטה.

משפחות רבות מאחינו מרוסיא, מרומניא ומאוסטריא באו להשתקע בארץ ישראל. רובם ההישבו במושבות ורק חלק קטן מהם באו ירושלימה. אחרים מעשירי רוסיא קנו נחלה גדולה סמוך למושבה קסמינה ובשבוע הזה נגמרה הקניה ע"י הממשלה על שם אהרן אייזנברג מרחובות.

מחלה דלקת קרום-הכמה, ששלטה פה זמן רב, חרלה ת"ל ומצב הבריאות הוטב. כגן העיר פה ישנם ספסלים ארוכים מוכנים לכל המטיילים לשבת עליהם ולשמוע את מנגינות להקת הצבא, אשר הננן בכל שבת ובוים ו' ובוים א'. ביום השבת שעבר כאשר ישבו יהודים אחרים על הספסלים, יצא בעל בית-הקוה — נוצרי יוני — ואמר שאם לא יהיו אצלו שום משקה אין להם דשות לשבת פה. כאשר נודע הדבר למר מנדל קרמר קרא הגר על זה אצל ראש האזרחים השר פדיה עפנדרי איללמיה. כי למושבים ולנצרים יש רשות לשבת ורק ליהודים רוצה היוני לאסור. השר ענה בכתב את מר מנדל קרמר, כי הצדק אהו ומהיום והלאה לא יהיה בדבר הזה, כי ישלח פקודה נמרצה להחובר, כי זכות אחת ליהודים ולנוצרים ולמושלמים ושומרים נשלחו להשיג על זה. תודה יאתה למר קרמר, המשתדל תמיד לטובת אחיו. הירושלמי.

מקורב ומרחוק.

שונות. פנרום ברומים נעשה באזיא התיכונה, פנרום נמור כאחד הפנרומות הנוראים. שעשו הרומים

ביהודים. באזיא התיכונה עושקים הרומים את תושבי הארץ, טורקים, בוכרים ומונגולים. התושבים לא יכלו לסכול עוד והתנפלו על הרומים והרגו מהם ארבעים נפש ומחצו שלשים. מסע מסה"כ עבר והפסיק את המטבח, כי אנשי צבא ירדו והצילו את הרומים. — כליל שבת שעבר היה בצרפת הדרומית רעד ארמה חזק. בכד הערים נהרסו הכמות. נפלו המגדלים, נקעו הכתים וכמה בתים היו למעי מפלה. כפרים אחרים נחמו מעל פני האדמה. כשבועים נפש אדם נכברו חיים. מספר הנפצעים כשלש מאות. — פמר מרס סרביא שרוי כפחד גדול, כי בנו גיאורג, שהיה יורש הכסא ומחל על כבודו לאחי, מתקוטט עם האפיפיורים הקושירים, שהרגו את המלך אלכסנדר והמליכו את פמר, והוא מאים על אביו לחדול מהתרוועע עם הרוצחים. המלך השיג חבילת כתבי איוס, שאם לא ירחיק את הרוצחים מסביבותיו אז קע בא לבית מלכותו. כפי הנראה כתב בנו את המכתבים. להתרחס מן הרוצחים אי אפשר, כי הוא בידם כחומר ביד היוצר.

— במדינת אלבניא כמעט טורקיא עוד העם מתרגז על השלטון החדש והוא מסרב לשלם את המסים. הממשלה שלחה חיל שמה ואין בידו להשקיט את הארץ. הממשלה תשלח חיל גדול. נגר הסכסוכים כמסרון תפשה הממשלה באמצעים קשים. כל שור רוצח, שהיו מצויים בכל יום תחת השלטון הישן, ענוש יענש כחוק יד וכלי חמלה.

*

מקשוי השעבוד. הנהגת הצבא ברומיא נתנה פנייה, כי יהודים שנמרי עובדת הצבא ירשמו בפירוש כספרי חפשתם. שאין להם רשות לגור מחוץ לתחום המושב. — המניסמרים החליט שלא לקבל גם מעתה באוניברסיטאות תלמידים יהודים יותר מן המספר הקצוב לפני מתן הזכות, בתחום המושב עשרה ממאה תלמידים וברומיא הפנימית שלשה. — בפולטאווא כדרום רוסיא יחוגו הרומים יום מלאות מאתים שנה לנצחון הקיסר פמר הראשון על השכרים. בעיר ההיא יושבים יהודים רבים וכאשר יראים הרומים פן יחלכו היהודים את סרשיהם במבטם, תגרש הממשלה אלפי יהודים מן העיר לימי החג. היהודים הם בצרה גדולה, כי אין להם איפה להתחבא לימים אחרים.

הקונגרס התשיעי. השמועה, שהפיצו עתוני היהודים ברומיא, כי הקונגרס התשיעי יהיה בהמבורג ביום י"ב דצמבר, אינה נכונה. הזמן והמקום לא נקבעו עוד מרידה על הר הלבנון. יושבי הר הלבנון מסרבים לשלוח באי כחם אל הפרלמנט הטורקי, כי הם עומדים ברשות עצמם ואין להם דבר עם ההנהגה המרכזית. אבל כיניהם נמצאים אנשים הרוצים להשתתף בפרלמנט הטורקי וסכסוך עם כיניהם הם נלחמים כבמכות.

יעקב גורדין. בניו-יורק מת במחלת הסרטן מחבר מחזות התיאטר היהודי יעקב גורדין. הוא היה הסופר הראשון מן המין הזה, שהיה באמת בעל כשרון גדול וספריו נחשבים לקלסיים. אך סר מן הדרך, שסלל גולדרפן, לעשות את התיאטר לאומי. הוא הפע לחנופה לסוציאליים היהודים ונאץ את היהודים ונכל אותה.

חרות הדת ברומיא. מעט מעט נכנס גם אל הדומא הרומית חפץ חרות וזה נתון ליהודים זיק תסוה, כי כסוף תצא גם צדקתם לאור והגזרות תבטלנה. הדומא החליטה ברוב דעות, לעשות חרות הדת לחוק, שיוכל כל אדם לבחור לו איוו אמונה שירצה. כדומר שיוכל גם נוצרי לקבל עליו דת ישראל, דבר שהיה אסור מעולם ברומיא. הצידי היהודי פרידמן התאונן על הדומא, שאינה סונסקוונטית. אם מותר לנוצרי לקבל עליו דת ישראל, מדוע תחולנה על הגר הזה נזירות היהודים ? אם יחולו חקי היהודים גם על הגרים הרי לא יחפון שום רומי לחמיר דתו. גם העתון האנמישימי נ. ו. מוצא שתוצאות החוק של חרות האמונה הן בטול הגזירות על היהודים והוא מילל ומיכב.

חשבון קשה. ברומא הרומית עשה הרפוטט הקדמי רודיטשב חשבון קשה עם הממשלה והראה כי בשעת הפנרומות עשו המאות השחורות מה שעשו בדעת הממשלה, שתמכה בהן בכסף ודריש מהממשלה להוביח לעיני כל העולם, כי לא עשתה יד אחת עם

ממעמקי לבי הנני סברך במז"ט את ש"ב ורעי אהיבי מר מאיר בורשטיין מבורקא לארוסו עם מ' צלה קאָרן. מז"ט להוריו. אברהם אייערנבאך — סטרעליסק. גלא שטרן ובהת מברכות את מר שלמה גוטמער במז"ט לחתונתו. משה ראט בקראקא סברך את מר שלמה גוטמער במז"ט לחתונתו. מקרב ולב עמוק אנו סברכים במז"ט את מ' ת' זיסאפּפּעל ואת מר יחיאל גולדמאן לחתונתם. מז"ט להוריהם. משפחה ליעבער — פרעמיסלא.

הודעות

המחלקה הפרדנונית של המורים העברים באוסטריה. (א) ביום העשרים לירח סיון יצא ונשלח המכתב החוזר השישי, המכיל השקפה בקרנית על ספרי הלמוד החדשים. מעתה ולהבא יצאו המכתבים לפרקים יותר הכופים. (ב) החברים שיש להם איוו הערות על ספרי הלמוד החדשים מתבקשים לשלחן אל המחלקה והן התפרסמה במכתבים הבאים. (ג) בלתי חברים הפונים אל המחלקה בשאלות שונות צריכים לצרף סרקת התשובה. (ד) החברים פרומבוט, קלינסן, רפלוניץ, חלמניקוב, חלמר, טפר, קנפל, שפירא, שפרר, ברובסקי ואילוסקר מתבקשים להודיע את בתנתם החדשה להמחלקה. (ה) מחברים ומוליים הרוצים שספריהם או הוצאותיהם יבקרו (ספרי למוד) או יזכרו (ספרים בכלל) במכתבים החוזרים, צריכים לשלוח אכס' אחד מכל ספר להמחלקה.

בכרת תחיה
צבי שרפשטין
מנהל המחלקה הפרדנונית.
האדרסה:
Zwi Scharfstein, Brzeżany, Galizien.

בן הרה"ג אב"ד פה לארוסו עם גת הרב הנביר ר' ישראל אשכנזי מסערעט. אנשל יוסט — וויעלקיע-אָשטי. את רעי היקר מר ראובן בערגלאז אני סברך במז"ט לחתונתו. מז"ט לבל משפחתו. ישראל פערלשטיין — טרנוב. הנני מניש זר פרחים לירידי הנכבד מר יהושע ריטער מפה לארוסו אר מ' שנדל סמטפל מזולין ומברכי במז"ט. דוד הארן — מיטשין. הננו מנישים בותרת שושנים לאחינו היקר מר מרדכי ולבלתו מ' לאה פּעטל ומברכים אותם במז"ט לארוסו. מז"ט גם להורי הכלה. חיים בארניק ואחותו — קאלוש. מעמק לבי אברך במז"ט את ירדי מר משה נייקער מראדיחוב לארוסו עם מ' ג' עקער מהריצעכע. פינחס פילער — ראדיחוב. ברנשי גיל וחבה אני מברך במז"ט את רעי החביב מר דוד שילברג לארוסו עם מרת דינה פער-שמענדגי מרישא. מז"ט להוריו הנכבדים. שלמה נוסביים — הוסאקאב. ברנשי גיל הנני מברך את רעי מר פייבל רייז במז"ט לארוסו עם בת מר וואלף פרידמאן מקומארנא. יצחק קאנארעק — אוסטריק. בלב מלא גיל וחרה אניש במז"ט לירידי ורעי מר פייבל רייז מפהלכאו בכרית האירוסין. מז"ט להוריו. חיים סאליק סנ"ל — אוסטריק. אהבך בזה לברך במז"ט את ירדי הנכבד מר דוד שילבערג לארוסו עם מרת דינה פערשמענדגי מרישא. דוד שיף — הוסאקאב. ברנשי אהבה ובכוד הנני מברך את מחותני מר דאובן קויפמאן סוסקולוב לארוסו כהו. הסל"ח לעמל בערגער — נירנבערג. ברנשי גיל וחרה אניש במז"ט להורי היקרים לחתונה אחותי מ' דינה עם מר פנחס וויינמאן לעמל בערגער — נירנבערג. מעמק לבי אברך במז"ט את רעי הציוני הנאמן מר מאיר בורשטיין לארוסו. נפתלי הירץ זאלץ — בורקא.

זמרת ישראל סכא' מינחת למעצבה ולא תחזה אור השמש, ואנחנו מחשים ? הנני מבקש מאת אחי לעבודה בכל המקומות, בשם אהבתם להזמרה משאת נפשנו ונפש עמנו. אולי יודע אחד מכם תולדות האיש הזה, אפשר נמצאים תחת ידם כתבליד מיצורתיו הנעלות, כי אז הוכלו לשלחם על כתבתי, ואז נכון אנכי להוציאם לאור ביחד עם חבורי זמרת"יה, חבור הכולל בתוכו זמרת המוספוניסים העברים. אקוה כי כל אחד מהחברים, וגם מאוהבי-הזמרה הרבים בתוכנו, שיהיו לי כל אחד מעירו לעזור לו בכחו והונו, למען אשר יעלה בירדנו להוציא את המפעל רב-הערך הנוכחי אל הפעל, או נוכח להתהלך כי גם אנחנו היינו בעובדי התחיה. תחית-זמרתנו — אשר צריכה היא לבוא ביחד עם תחית עמנו. יהושע קאפּשטיק.

ש"ץ ראשי לעדת טרנוב, כארץ אוגנארן

יעקב שטיינגער	מרים גרינבערג
מאורשים בח' סיון תרס"ט	
משאָרטקוב.	נוואָדווייען.
מרדכי בארניק	לאה פעסל
מאורשים בח' סיון תרס"ט.	
קאלוש	קאלינא-אסאוב.
נוסטב הולנדר	תרזה עקשטיין
מאורשים בח' אייר תרס"ט.	
סנדף החדשה	אנשוורפן
פייבל רייז	הינדה בלימה פרידמן
מאורשים בח' סיון תרס"ט.	
אוסטריה	קומרא.

ממעמקי לבי אברך את מ' ביילה רוזה לאסטיג מזולקיב ואת אחי היקר מר הלל מקריסטינופול במז"ט. יעקב נאשים — לבוב. אברך במז"ט את ירדי החרף מר יונה האומים

פיר דיא יונענר. איך ערטיילע גרינדליכען אונטער-ריכט אין דער איינפאכען אונד דאפּפּעל-פען בוכהאלטערע. קארעספאנדענץ, סמענאָנראפּיע אונד פרעמערען שפראכען, בין אימשטאנדע יעדעס שילער ביי פליי-סיגעס לערנען צו גאַרנאטירען פיר נוטען ערפאלג אונד נוטעס צייגניס ביי איינער פריפונג אויף רער ק. ק. האנדעלס-אקאדעמיע. 27 סיינער שילער האבען שאן דיא פריפונג אין דער אקאדעמיע, בעציעהונטסווייזע פּאַלימעכניק בעשטמאנ-דען אונד בעפינדען זיך אין פערשיעדענען גראסען שטערטען אויף נימעס פּאַסמען. אויך פאן אויסווערטס נעהמען איך שילער אויפמיטקאכט אונדקוואטירער האַנאַרצן נאך איבעראיינקאממען. M. WUNDERMANN, Stryj.

זרנון ולשון-עבר (למי משניהם היתרון?) הכן פרקי-הספר: א) בוכד הקי-הקדוק ב) בדורות קדומים, ג) מבעיות לשון עבר לפני זמן המדקקים, ד) מדוע חדלו היהודים לרבר עברית? ה) מעלה-הזרנון וסגולתו הטבעית, ו) ההשכלה הברלנית וההגנרותה להשפה היהודית, ז) המשכילים פעלו לרע על הסגנון העברי, ח) ההפתחות הזרנון, ט) הזרנון לעמית לשון-עבר י) הזרנון לא יהיה לעולם שפתנו הלאומית. וא) רק לשון-עבר היא שפתנו האמתית. יב) לשון-עבר היא שפה פשוטה וקלה יג) סך הכל. מחיר הספר בתר אחד בכסף או במרקהות למו"ס רבט הגון. — חוברת לדונמא לא תשלח רק במחיר. להשינו אצל המחבר: M. J. HEILMANN Podgórze-Krakau, Józefinska 24

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686,228.—
Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 " 176,528,370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 " 30,748,986.—
Überschuss vom Jahreumsatz K. 2,215,336.— }
Reserven v. früheren Jahren für Dividende „ 11,718,647.— } 13,934,003.—

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterlegen keinen besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruction.

General-Agentur für Westgalizien
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

המים והאש במסוד חכמי חרשים ונבנוי לחשים מאת ד"ר שלמה רובין. תרס"ט. מחירו 40 הלך. רזי עולם על כל מיני מסתרים (סיסטרעיען) בחברות מדעיות (בלטורי ח"ן או בחות רהיות) כהיות ומינות בקרב כל העמים מראשית ימות עולם עד היום. מאת ד"ר שלמה רובין. מחירו בתר אחד. שני הספרים האלה ויתר ספרי המחבר נמצאים למכירה אצל א. פויסט בקראקא ואצל פ. ה. וועטשטיין שפיטאל-גאס 20.

איך זוכע! איינען קנאבען מיט שענער מעצא-אפראן-שטימע מוזיקאליש, געאייגנעט פיר סאלא-געזאנג מיט געהאלט פאן 30 קראנען מאנאטליך קוואטיר אונד וואנדער-קאסט. אנמעלדונגען אן הערדן Oslas Kopfstück Oberkantor in Tyrnau Ungarn. ר' עזריה פיגו שנתבקר לשוב כמעט ככל עתוני היהודים העברים והלועזים, מחירו הוא עתה דק כתר אחד, ולמו"ס ראבט הגון. האדרסה: A. Apfelbaum Rzeszow, (Gal.)

מעין הישועה WYSOWA עולה בערכו על יתר מקומות הרפואה אשר בנליציא באשר יעירו הרופאים היותר מומחים. שבעה מעינות נמצאים פה, שהם חיים נפש נענה ושקוי לעצמות כל חולים במחלות פנימיות וחיצונות, כמו קאטאר הריאה והגרון מחלות הקיבה והמעים, חסר דם ומחלות נשים וכו' וכו'. וויסאווא מצטיינת גם באויר צח וטהור מאד, הבא מרכסי הרים, אשר יסיכבוה וכיער נפלא, שאין קץ ליפיו בעלי מעין הישועה הזה יהודים הם והמקום נקי אינא ממחלת האנטי-סימיטיזמוס, אשר יתענו בה חולים יהודים ברוב מקומות הרפואה. בתי המאכל בהכשר היותר גדול והכל במחיר שוה לכל נפש. סדר הנסיעה לוויסאווא הוא: מקראקא דרך טרנוב — גריבוב, ומנליציא המזרחית דרך יאסלא — זאנארושין ונארליצע.

מכתבי הוראה פרוספקט מפורט הנם. הודש פרוספקט ומשלם 25 הלך במרקהות יקבל גם את הספר „תמונות ומפורס" המכיל שלשים ספורים וציורים, מחיי היהודים בנליציא.

מי האיש החפץ היים להרפא מנעמי
ב"א (הוצאת שו"ל) יקנה את הספר
"תרופת מעשי ער ואנו"
(אבהאנדלונג איבער אָנאַניע)
מירי המ"ס

ה' א. פּוֹיסט, קראָקוּ
בעד 70 העללער עם פּאַרטיק, ווישיגהו
חפשי לביתו.

ISIDOR KRIEGER
Friedland bei Mistek (Mähren)
פּערזענדעט פּוֹירמאנס-אונד פּוֹיאקער-
פּייטשען אויס פּרימא קערן-לעדער גע-
שניטטען צו בילליגסטען פּרייזען. פּערזאנד
פּער נאַכנאַהמע.

האַטעל וועסטויראַציאַן כּשׁר
לבע-יב יהודים של
שלום אהרן ראזענטאַל
בלבוב, רחוב רוזעניצקא 13.
מעלעפּאַן נו' 1314.

מעשה טוביה.
הספר הנפלא הזה מאת הרופא והחוקר
היהודי טוביה הרופא ממיין שאינו עוד
בנמצא, יצא עתה לאור מחדש עם תמונת
המחבר. הספר הוא אוצר נחמד של
חכמות ההיאלוגיה, ההכונה והטבע,
שהמחבר היה יחיד בדורו בהן. על יקר
ערך הספר העירו כל חכמי זמניו של
המחבר וחכמי זמננו. מחירו 4 כתרין.
להשיגו אצל המ"ל
Moses Sternberg Krakau
Josefsgasse 14
או אצל המ"ס A. Faust Krakau

שדכו.
דורך מיניע לאנגיאַהריגע געשאַפּטס-
רייזען האבע איך מיר איינען גראָסען
בעקאַנטענקרייז אין בעסערען הייזערן אין
אַסטערייך-אונגאַרן, דייטשלאנד אונד
בעלגיען ערוואַרבען, זא דאס איך איבעראל
פּרײַ אויפטרעטע אונד ענטגעגענקאַמען
פּינדע. מיניע מיכטיגקייט ווארדע פּיעל-
פּאַך אנערקאַנט. איך פּערמיטלע פּיר
יעדען שטאַנד, פּאַן 1000 קראנען נדן
אויפּוואַרטס, פּיר שטרענג רעליגיאָזע ווי
פּיר פּרייווינגיע פּאַמיליען. בין אימ-
שמאַנדע יערעס ויינען וואונש צו ענט-
שפּרעכען. שטרענג דיסקרעט גא-
ראנטירט. אום מקיים צו זיין וחי
אחיך עמך רופע איך שדכנים זאוי
פּריוואטע ביי גוטען פּאַרטיען זיך אן מיך
צו ווענדען. זיכערער ערפּאַנג.
Abraham Urbach Kraków
ul. Józefa 5

כּשׁר גענוע שמאַלץ כּשׁר
געקאַכטעס
אינר קוה-בוטטער טעגריך פּרישע
פּערזענדעט
Juda Zins, Husiatyn (Galiz.)
פּרייוע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים
מכּערזאַן ספּרעטיסלא ומסטריא שלי"א זענדע
אויף פּערלאנגען.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Druckem S. L. Deutschera v Podgórz

נחוי לרבים.
החברה "איזראעליט" בוויז משימה
לחבריה את התועליות האלה:
1) נדוניה לבניתיים ולבניהם לחתונתם.
2) תשלומי חלק מנוק אלמנטרי, כמו מנפה בכהמות, שטף
מיס, תבעוה וברד.
3) פונסת בני ביתו של החבר אחרי מותו.
4) הח' תומכה בידי חבריה בכל צרה וצוקה.
הרוצה לדעת יותר מפרטי החברה המועילה והנחוצה הזאת יפנה אל:
Ausschus des Vereines „ISRAELIT“
Wien II., Miesbachgasse 12

מאריענבאד.
זאַממער סעזאן 1909
שטרענג אַרטהאַדאָס כּשׁר האכעלענאַנטעס
I. וויענער קאַפּערעסטיוראַנט
אין מאריענבאד (הויז צוקונפט).
אם 1 מאי 1909 ערעפּנעמען וויר אין מאריענבאד פּערדינאַנדשטראסעס
אויף שטרענג ריטועלער באזיז דאס I. וויענער קאַפּערעסטיוראַנט.
דיא כּשׁר אַבליענענדייטען אונטערשטע הען אויסשליעסליך דער פּערזענ-
ליכען לייזונג דעס רענאַמיערטען אַרטהאַדאָס כּשׁר דעמיוראטערס העררן
יאקאב פינקאס, וויען, II. ליליענברונגאַסעס 9.
Pinkas & Herlinger.
רעפּערענצען איבער העררן יאַקאב פינקא ערטיילט
הגאון מויה ישעיה פּירסט ניי רב דעת ישראל שיפ שוהל וויען, הרהיג מויה
עקיבא שרייבער אבדיק פּרעסבורג והרהיג מויה שמה בענט"ה ערענעפּעלד
אבדיק מאטערס-דאַרף.
וועהרענד דער סאיוון טעגליך מנין אים הויזע.

לעזען אונד מערבען!
ווער זיינער טאַכטער איינע מיטגיפט לייכט בעשאפּען וויל,
טרעטע דעס:
Wohlfahrtsvereine zur Heiratsausstattung
jüdischer Mädchen in Tarnow
בייא גענען קליינע מיטגלידעסקאַסען קאן ער 1500 ביז 2500 קראנען
אונד מעהר, יע נאך פּערמעהרונג דער מיטגלידעדרצאהל, בעקאַממען.
אויסקונפט מינדליך עווענט. שריפטליך גענען איינענדונג איינער
רעטורקאַרטע, אין דער פּעראיינקאַנצלייא פּאַן 10-12 טעגליך (אים
הויזע דעס ה' יחזקאל פלוהר).

Erstes und Grösstes
Grammophonhaus
JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
LEMBERG, Sykstuska 2. KRAKAU, Grodzgasse 71.
גענעראלפּערטערטער דער גראמפּוֹנאָן אַקציען-
געזעלשאַפּט מיט מארקע, שרייבענדער ענגלי-
ארעסטעס לאגער פּאַלנישער, דייטשער, העכרע-
אישער אונד יודישער פּלאטען מיט מארקע, ענגעל-
20.000 פּלאטען ערסטערטערטער קינסטלער
שטעטס אַם לאַגער!
רעפּעראטירטילע אונד ווערקשטעטע אים אַרטען
בעסטע אומטוישבערינגונגען. — פּרייויקאַטאַלאַגע
גראמפּוֹ אונד פּראנקא.

איין טענאָר
מיט קלאנגפּאַלער שטימע, דער מוזיקאַליש
איזט, פינדעט איינען פּאַסטען זאַפּאַרט
ביי העררן אכערקאַנטאַר משה שור אין
קראקא נאָווי פּדאַץ 8. געהאַלט פּאַן
80-80 קראנען מאנאַטליך.

דבר יום ביומו
מאת הרב הדרשן מו"ה חיים קנאַללער
כפּרעמישלא, מכיל דברי תורה, הלכה
ואגדה וטעמי מנהגים לכל יום ויום מימי
השנה, מפתח לדעת כל יום בחדש באויה
יום בשבוע יחול מאורעות שאירעו ונסים
שנעשו לאבותינו בכל יום, פּטירת נאונים
וצדיקים ודברי תורה מהם דעת הצדק. —
חלק א' על חדשי הקיץ מחזיק 240 עמודים
אַקטאַב גדול, מחירו כתר אהר וכן חלק
ב' לחדשי החקר הנמצא עתה תחת מכבש
הדפוס. — לפנות אל בן המחבר:
Buchdruckerei Knoller's Sohn
Przemysl.

כל הבא לקאלאמיי
רוצה לאכול בשול בן-יומו בכשרות ונסיות
עצהיו"ש, שישעם לחכו וללון לינה הנונה
שיפס רצון, יפנה נא דה להא טעל
ורעסטאַרצאַצאָן, שהכניתי פה מחדש בבית
המני ה"ר עזריאל העלער ברחוב וואלאָוואַ.
שלמה שטיין.

כשרה זעלכווארען-פאַבריק
A. Finkelstein, Lemberg,
Goluchowskipl. 2
ליעפּערטאַלע סאַרטען זערכווארען, בעסטע
בשרה דעלקאַמעכע, די פאַבריק איזט
מיט דען מאדערנעסטען בעהעלפּען איינ-
געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט
א. ז. וו. אונד ערצייגט
נור פּרימאַ-זווארע
בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה.

תורה עם דרך ארץ
בית הספר הראשון בכל הממלכה, אשר
בו ירכשו להם בני יהודים תורה וחנוך
יהודי נמור ביחד עם מדעי בה"ס הכללים.
אשרי האיש, שיוכל לשלוח את בנו אל
הגימנזיום העברי
אשר באונגאַריש בראד תחת הנהגת הרב
הגאון ד"ר מאיר יונג, שם ילמדו התלמידים
בל עניני הלמוד של גמניזיום ונס תורה,
ג"ך, דקדוק, ש"ס ומפרשים, ויחנכו בדרך
התורה וי"ש. תלמידים מגליציה ילמדו פה
גם פולנית ועדיהם להתחנך במחלקת
ההכנה פה בשפת אשכנז. מחיר הלמוד,
המעון ומזונות כשרים מחמשים כתר לחדש
ולמעלה.

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

ענאַרמע געוויינע
פיר יעדען טהיילניעהמער ביעטעט דער
בייטריט צו איינער שטרענג רעלען,
אונטער בעקאַנטען שטאַטס-אונד בע-
וועהרטען פּאַכפּערזאַנען פּערוואלטעמען
אינטערנערהמונג. פּאַספּעקטע גראמפּוֹ.
פּערמענען אונד איינקאַמען לייכט צו
פּערפּיעלפּאַבען. זיכערנעשטעלמע אַ-
טיילשיינע א קראנען -- 5. נור איינמאַ-
ליגער בייטראַג.
Josef Rosenkranz Bad. Lopuszna.
Bukowina.